

NORDBI

Aktuellt

Nr. 2 2015

Innehåll

Redaktionsruta	2	Sundsvallsområdet växer	7
Nya medlemmar strömmar till	3	Vingprover från Västerbotten	8
Biodlingsdramatik i Dalsland	3	"Ingenting är längre som förut"	9
Fina vingar i Vitådalen	4	Väderöarna ny parningsplats	10
Tankar från Värmland	4	Blåret i Gustavsberg	13
Konferensinbjudan	5	Biavlen i Grönland	14
Dronningavlen i Norge	5	Om Sicamm	15
Bisommar i Finland	6	Honungstrissan	15
Förhoppningar i Jämtland	7		

REDAKTÖRENS RUTA

Tidningen ges ut av Föreningen NordBi med 2 nummer per år. Föreningen NordBi driver Projekt NordBi. Styrelse vald 2014-2016:

Ordförande: Per Idestrom, Frändevägen 7, 523 38 ULRICEHAMN 0321-33000, E-post: ideper@telia.com, vice ordförande: Per Ruth, Mellanbågen 14, 907 38 UMEÅ, 090-770825, E-post: per.ruth@sofiehem.ac, sekr. och kassör Ingvar Arvidsson, Ångemyrgatan 5, 666 31 BENGTSFORS, 0531-61398, 32178, E-post: ingvar.arvidsson@telia.com, Sven Carlsson, Djupsjö 35, 914 95 NORDMALING 090-7866743, E-post: sven.carlsson@medkem.umu.se, Alf Andersson, Risbrunn 126,842 94 SVEG 0680-28126, 0703-293243 E-post: blaklintens.bigardar@telia.com Hanne Uddling, Rosenborg Vansö, 645 92 STRÄNGNÄS 0152-20113, 0733-341418 hanne@uddling.se, Per Thunman, Skurusundsvägen 44, 131 46 NACKA, 08-7180232, E-post: pgthunman@hotmail.com, Gunnar Jonsson, Strömsund 390, 955 92 RÅNEÅ 070-2586310 gunnar.jonsson@ltu.se.

Valberedning: Erik Heedman, Yrkesgatan 11, 974 34 LULEÅ 070-5284716, Uno Werner, Björkbackavägen 6 A, 831 42 ÖSTERSUND.

Redaktör och projektledare: Ingvar Arvidsson.

Redaktionen tar tacksamt emot synpunkter på innehållet och förslag till artiklar till kommande nummer. Medlemsavgiften är 100 kr, vilket innefattar 2 nummer av NordBi-Aktuellt. Prenumerationsavgiften för enbart tidningen är 50 kr per år.

Medlemsavgiften för 2015 sätter du in på plusgironummer 625 71 44-3. Gör det gärna snabbt! Tack på förhand! Obs! Skriv alltid in ditt namn och postgironummer på inbetalningskortet! Detta nummer går ut till cirka 550 adresser. För utrikes medlemmar är avgiften 150 kr. IBAN SE09 9500 0099 6018 6257 1443 BIC NDEASESS.

Värva gärna fler medlemmar till föreningen!

Både stora och små gåvor till projektet är välkomna. Vi bugar och tackar alla generösa givare! Tack! Gör nordbiprojektet känt genom att sätta vår fina dekal på honungsburken (då kan du lätt höja priset). En karta med 24 märken kostar 25 kr.

NordBi-Aktuellt erhåller ekonomiskt stöd för utgivningen av EU-medel från Jordbruksverket (Landsbygdsprogrammet). Från det Nationella Programmet erhåller projektet stöd till avelsverksamheten.

Besök vår hemsida: www.nordbi.se

Hemsidan är uppdaterad och kommer att kompletteras efter hand.

Detta material har delvis
finansierats med EU-medel

Bilden på förstasidan: Anders Backlund bredvid ett av drönarsamhällena på Väderöarna. Bland berg och sten tror man ju inte bina kan hitta något, men det visade sig att kuporna fylldes av ljuvlig nektar, som bina hittade i dalar och skrevor. Vi räknar med att fortsätta verksamheten på Väderöarna kommande somrar.

Varroatolerans

Ett prioriterat mål i vår avelsverksamhet är att selektera fram varroatoleranta bin. Detta har ägt rum på åtskilliga ställen i världen. Vi har läst i tidigare nummer av denna tidning bl a om Eric H Ericksson i Arizona och John Kefuss i Frankrike. Dessa har genom enkel selektion utvecklat sina bin till alltmer varroatoleranta. Finns ingen anledning att inte vi skulle lyckas om vi arbetar systematiskt på samma sätt. Jag har i höst använt Oxamat oxalsyraförångare och haft nedfallsbrickor i samtliga samhällen. Resultatet är minst sagt intressant. Nedfallet varierar mellan tio och tusen kvalster. 20 samhällen har färre än 100. Här finns förutsättningar för ett avelsarbete 2016 att komma vidare mot allt mer varroatoleranta bin. Vi har viktiga år framför oss!

Nya medlemmar strömmar till

Vi är faktiskt en stor förening nu med 550 medlemmar. Mycket glädjande har det varit att skicka ut välkomstbrev under året, så många att tidningarna tog slut. Alla borde fått nr 1 för i år, men jag var tvungen att skicka med äldre nummer istället. Jag tar detta som ett tecken på att intresset för det nordiska biet är starkt och växande. Då är det också viktigt att vi i föreningsledningen kan ställa upp och ge service till alla som vill starta eller gå över till nordiska bin. Många nybörjare känner jag mig tvungen att råda att ta det lugnt. Först lär dig att sköta bin och bli en duktig biodlare, är mitt råd. Tala med dina biodlingsgrannar om vilken biras de har och om det finns någon överenskommelse om vilken ras man rekommenderar. Det är viktigt att ha ett gott förhållande till andra biodlare i området. Om de ogärna vill se nordiska bin i området så tag det försiktigt. Så småningom kan inställningen mjukna och om ni är överens om att pröva nordiska bin så ordna bigårdsträffar där alla ges möjlighet att bedöma om de nordiska bina kan vara en lämplig ras att satsa på.

Det nordiska biet har ju ett mycket oförtjänt dåligt rykte väl spritt bland biodlare i landet – kanske i synnerhet i

söder. De som sprider detta rykte har aldrig sett riktiga nordiska bin utan endast mörka korsningsbin med uruselt temperament. Om man tror att det är så nordiska bin är, så är det inte så svårt att förstå aversionen. Men om man vingmäter sådana bin så kanske det visar sig att det har nordiska gener till mindre än 20 procent. Hjälp till att sprida den sanna kunskapen om det nordiska biets sanna natur.

Det har under åren varit mycket givande att guida biodlare på Lurö. Mycket av intresse finns att visa och besök hos drönarsamhällena har jag alltid lagt på slutet. Det har varit många överraskade biodlare som stått runt kuporna utan skyddsutrustning med bina flygande runt ikring för att leta sig in till sina fluster. Så här trodde vi aldrig att nordiska bin kunde vara. På tiden att ni fick konstatera det, kan jag tyst mumla. Viktigt att vi alla sprider kunskap om våra bin genom information på olika sätt och framför allt genom att visa bina på bigårdsträffar.

Jag har nu invintrat mina 78 mycket starka samhällen. Helt annorlunda i år mot situationen förra hösten. Jag har stor förhoppning om en god övervintring och ett gott biår 2016. – *Ingvar Arvidsson*

BIODLINGENS DRAMATIK I DALSLAND

Livet som biodlare kan ibland innehålla mycken dramatik: oro, förtvivlan, hopp och ibland lycka. Så blev det 2015. Det fanns naturligtvis bakomliggande orsaker till att det blev som det blev. Förra året hade vi starka samhällen efter vintern och därpå en stark vårutveckling. Hallondraget var helt perfekt och samhällena var starka i juli. Men sedan var det slut. Draget tog slut och samhällena var ganska svaga vid invintringen och hade sannolikt uselt med vinterbin. Därför var samhällena svaga efter senaste vintern och våren blev den sämsta jag kan minnas. Ingen varm vecka, svalt och regnigt fram till midsommar. Förväntningarna var inte höga, men det blev i alla fall en veckas sent hallondrag efter midsommar. Sedan fortsatte regn och svalt väder. Dock växte ljunger till sig under den regniga juli månad. När det sedan till vår stora lycka blev 3 veckors strålende väder i augusti blev det ett kanondrag på ljung. Det är 4 år sedan sist. Resultatet blev en god skörd med många samhällen som samlade över 50 kg och en mycket god yngelsättning överlag. Samhällena var mycket starka och fina vid invintringen och hoppet om en god övervintring är inte helt grundat.

För drottningodlingen var förutsättningarna likartade. Det går inte att odla i svaga samhällen och tillgången på bin till parningskuper blir problematisk. Således startade drottningodlingen senare än planerat och pessimismen var inte obefogad. Vi hade 15 drottningar på Lurö över midsommar mot 173 förra året. Dessutom bjöd juli på allt annat än idealväder för drottningarnas parning. Lurö är en av Skandinavien soligaste platser, vilket var svårt att inse denna sommar. En vecka med 170 drottningar på plats var resultatet katastrofalt, men vi var tvungna att ta

hem även parningskuporna utan äggläggning, eftersom vi hade 170 nya som skulle sättas ut. Efter ytterligare en vecka utan en enda solig och varm dag hoppade vi över en veckas besök. Sedan gick det bättre, mycket bättre.

Drönarsamhällena var i god form och hade mycket riktigt med drönare och det behövdes verkligen. Det blev ett mycket oväntat rekordresultat i år igen. I fjol hade vi 730 drottningar ut, i år blev siffran 874. Parningen blev inte heller så dålig - ca 80 %. 11 odlare har använt parningsstationen. De största är Arne Andersson, Håkan Rönnberg och undertecknad.

Mitt behov av drottningar var betydande, då beställningarna ökat år från år. Många drottningköpare mailade gång på gång och undrade hur det gick. Svaret blev, att det såg mörkt ut och de fick vara beredda på att få färre eller inga drottningar detta år. Men det kan bli bättre än man tror! Det blev 363 nummerade drottningar, varav ca 300 levererats till kunder i Sverige, Norge, Danmark, Lettland, Tyskland, Österrike, Polen, Ryssland, Kanada och Nederländerna. Varje år har det uppstått brist på drottningar i augusti – dock inte i år. Tack vare Arne Andersson insatser och att jag har fått förmedla över 100 av hans drottningar har alla kunder fått sina beställda drottningar. Dock, till några mycket sena beställningar fick jag hjälp av biodlarparet Martin Gustavsson och Linda Timell.

De mödrar Arne odlat på är Värmdö IA1086 (parad i Vitsand och alltså 5 år), Noris IA1396 och Stavershult IA?? Egna avelsdrottningar har varit Fjellbacka (100 %), Sikås (100 %), Krokavåg (100 %), Skedvik (100 %), Bjurholm (100 %), Bön2 (96 %). Dessutom direkt från parningskupan på följande drottningar: Noris (100 %), Föllinge (92 %) och Värmdö (96 %). – *Ingvar Arvidsson*.

FINA VINGAR SYNS FLYGA I VITÅDALEN

Bisäsongen 2015 i Vitådalen har gått i både dur och moll. Äkta norrbottning som jag är, börjar jag med det mindre roliga. Jag tänker då på en kall vår som gav en dålig och sen start för bisamhällena och en därpå kall och blöt sommar som inte gav någon bra honungsskörd. Har kollat upp bland mina biodlarkollegor i Vitådalen (vi är nu fem biodlare inom vårt Nordbiområde) och alla verkar ha fått ungefär samma skörd, det vill säga ca 10-15 kg/samhälle.

Fina vingvärden

Till det roligare hör att vi har gjort en kartläggning av vingindex bland våra samhällen. I våras skickade vi vingar från 36 samhällen till Per Thunman för analys. Eftersom det var sen vår, kallt och ont om ungbins, togs proverna på de arbetsbin som fanns i samhället. I några fall, för att inte störa samhället, togs prover från nedfallet på botten. Några samhällen kunde inte heller mätas på grund av olika omständigheter såsom slöhet, slarv och vårflood. Det resultat vi fick återspeglar nog trots allt rasstandarderna i populationen ganska bra. Det visade sig att vi hade 11 samhällen med 100 % och ytterligare 9 som låg mellan 90 och 100 %. Vi känner oss själva nöjda med resultatet. Det är sex år sedan vi gjorde en liknande mätning. Den gången var resultatet sämre och vi beslöt då att flytta ut samhällen med sämre vingindex (vi strävade efter att flytta bort samhällen som låg under 80%) och att försöka koncentrera bra samhällen till centrum av vårt parningsområde. Dessutom fick vi hjälp av västerbottensgänget (Per Ruth, Sven Carlsson m.fl) som levererade kläckfärdiga drottningceller till oss. Vi använde dessa puppor för att ersätta de mindre rasrena drottningar vi hade kvar. Oavsett hur de utkrypande drottningarna blev parade kom ju deras drönare att ge lika renrasiga bin som sina mödrar. På så sätt höjde vi rasrenheten bland drönarna i området. Utifrån resultatet av årets mätning kan vi se att de drottningar vi odlade själva förra somma-

ren håller god kvalitet. Flera av dessa är 100% (!)

Vasroan närmar sig

Vi fortsätter att försöka hålla en bra nordbipopulation med hög genetisk variation. Vi har nu därför på samma sätt som tidigare, flyttat ut sämre samhällen ur området, eller ställt samhällen på spärrgaller. Jag odlade själv två drottningsserier denna sommar. Den första hade startats innan mätresultaten kom. Det visade sig då att jag valt en mindre bra drottning för avel. Dessa puppor fick därför bli hönsmat. Den andra serien gjordes på en av 100% -drottningarna. Trots uselt väder kunde 11 av dessa bli befruktade och äggläggande. Dessa har nu använts för att byta ut sämre drottningar samt för avläggarproduktion. Tyvärr kan vi själva inte sälja drottningar eftersom vi hamnat i varroazon. Vi har ännu inte upptäckt några kvalster men de finns i Kalixområdet ca 5 mil norr om Vitådalen.

Den ljusnande framtid

Övervintringen var bra, men den sena våren och den dåliga vårutvecklingen gjorde att många samhällen fick slås ihop. Trots en usel sommar har det ändå gått att göra avläggare och vi är därför nu uppe i samma numerär av invintrade samhällen. Förvånande har varit att bina denna sommar har varit så trevliga. Jag är van vid att bina är fromma som lamm på våren och så länge det är bra drag, men sen kan bli lite sura och griniga då honungen ska tas. Denna sommar har bina varit på gott humör hela tiden. Min granne och biodlarkollega Kim har gjort samma reflektion, att det är konstigt att bina är så snälla i år. Kanske har detta också med rasrenheten att göra? Samhällena ser nu ut att vara kanonfina inför vintern. Det har inte varit några problem att få dem att dra ner vinterfodret. Vi ser därför positivt och förhoppningsfullt på framtiden och sjunger därför: Den ljusnande framtid är vår!

Gunnar Jonsson / Vitådalens nordbiområde

TANKAR FRÅN VÄRMLAND HÖSTEN 2015

Nu är bina invintrade och bara bekämpningen av varroa återstår att göra. Detta är ett gissel som vi inte får glömma. Många kvalster i slutet på sommaren gör att vinterbina försvagas och samhället tynar bort under vintern.

Drottningodlingen blev fördröjd en vecka pga den kalla och blöta våren och sommaren. Slutresultatet blev dock över förväntan med 35 levererade drottningar.

Kalkyngelproblematiken är något jag får höra när diskussion om biraser diskuteras. Nu har vi kommit långt när det gäller temperament och svärmning. Vi kanske ska inrikta oss mera på kalkyngelfråga så att vi löser även detta.

Här är annars uppåt på nordbifronten. Har haft en nybörjarkurs där det börjats med biodling på olika platser och 4 kommer att ha nordiska bin. Det är intressant att kvinnor kommer på bred front inom biodlingen. Majoriteten

av deltagarna var kvinnor vilket är tvärtemot hur det har varit tidigare.

I sommar hade vi en drottningodlingskurs, så att fler kan odla drottningar. Detta är värdefullt, speciellt om vi senare kan para på hemmaplan. Nästa år kommer deltagarna att odla drottningar.

Om några år kanske vi kan ha större delar av Fryksdalen som ett nordbiområde, vilket skulle underlätta biodlingen eftersom hybridisering skulle undvikas om bina får sköta drottningförnyelsen själva.

Föreningen har fått en föreningsbigård i Rottneros park. Fryksdalen Sparbank sponsrar med pengar och vi har fått en fin plats i parken. Detta blir ett fint skyltfönster för biodling och vi har nordiska bin på plats.

Hoppas nu att vintern blir bra för oss alla. – Jean Berg

Nordbikonferensen 2016

Det är dags att ladda för 2016 års Nordbikonferens. Den kommer att hållas på

Ålsta Folkhögskola i Fränsta 5-6 mars.

Intressant och spännande som vanligt. Många intressanta föredrag kan vi lova. Programmet skickar vi ut så snart vi kan efter nyår. Det ska då finnas på hemsidan och ni får det hem till er så snart ni anmält er. Det finns 47 sängplatser, så vänta inte för länge med anmälan. Ålsta har mycket facila priser. Välkomna till en givande gemenskap och ett viktigt kunskapsutbyte!

Föreningen NordBis årsmöte

hålls i samlingssalen på Ålsta Folkhögskola 5 mars kl 17. Alla ni 550 medlemmar hälsas välkomna! Motioner skickas till Ingvar Arvidsson. Förslag om nya styrelseledamöter skickas till Erik Heedman.

DRONNINGAVLEN I NORGE 2015

2015 var et krevende år for dronningavlen i Norge. Mai var kald og Juni og Juli hadde mye nedbør. Dette gjorde at man kom seint i gang med avlen på de brune biene. De dårlige forholdene gjør også at vi er spente på hvor mange av de parede dronningene som blir dronemødre i 2016 på grunn av dårlig paring.

Norges Birøkterlags planer for 2015 var å avle ca 250 dronninger som skulle sendes ut til våre testverter for å testes i 2016. Vi klarte stort sett å forsyne våre testverter med dronninger, men hadde ikke dronninger til å sende ut det antall fylkesdronninger som var bestilt. For første gang på flere år brukte vi vår lovbeskyttede parestasjon på Rødberg i Buskerud. Denne parestasjonen skal være sikker basert på den isolerte beliggenhet, lovbeskyttelsen og våre undersøkelser de siste årene. Lang reisevei for våre dronningavlere (>40 mil på svingete norske veier) gjorde imidlertid at en del av dronningene ble parett på lokal parestasjon på slutten av sesongen.

Smartbees

Norges Birøkterlag er en av partnerne i det EU finansierte prosjektet Smartbees som har som et av sine hovedmål å ta vare på alle de neglisjerte underartene av honningbier i Europa og gjennom systematisk avl gjøre dem mer attraktive for birøkterne. I tillegg til de tradisjonelle produksjonsegenskapene legges det stor vekt på å avle fram bier som er mer resistente mot Varroamidd. Våre testverter på brune bier vil derfor gjøre en del ekstra målinger knyttet til denne egenskapen i 2016. Smartbees ønsker også å bygge opp strukturer som blir stående etter at prosjektet avsluttes og som ikke bare er knyttet til de aktive partnerne i prosjektet. Norges Birøkterlag har derfor invitert birøktere fra Sverige og Danmark til å teste brune bier etter Smartbees protokoll og har i 2016 en testbigård i Sverige og en i Danmark. I begge disse testbigårdene testes dronninger fra Sverige og Norge. I neste runde håper vi å engasjere flere birøktere i Sverige og Danmark til å være med på denne testingen. Ta kontakt med undertegnede hvis du er interessert i mer informasjon om hva dette innebærer.

Nytt avlsmateriale

Norges Birøkterlags avlsprogram på den brune bia er fortsatt sterkt preget av hybridiseringsepisode på vår parestasjon som på grunn av svikt i rutiner ikke ble oppdaget før hybridene allerede var integrert i vår avlspopulasjon. I tillegg mistet vi en stor del av vårt avlsmateriale som følge av avliving av 3000 bifolk i 2010 på grunn av utbrudd av Europeisk yngelrâte. Vi har derfor stort behov for å få inn nytt avlsmateriale. Helst vil vi ha inn materiale fra birøktere i Norge, men noe kan også importeres fra populasjoner i andre land som ikke er for forskjellig genetisk og som lever under lignende miljøforhold. Forhåpentligvis får vi til import av eggstavler fra gode svenske dronninger i 2016

Norsk brunbielag

Norsk brunbielag har i 2015 arbeidet videre med å kartlegge forekomsten av brune bier i Norge. Noen bifolk med tilfredsstillende rasereinhet er funnet, men svært mange viser tegn på å være krysningsbier. Målet var også teste ut 2-3 lokaliteter for nye parestasjoner, men det ble ikke gjennomført. Dette skyldes en kombinasjon av mangel på opplagt lokaliteter, manglende engasjement hos lagets medlemmer og manglende kapasitet hos styret. Forhåpentligvis blir dette arbeidet gjennomført i 2016. I 2016 vil det også bli produsert dronninger for å forskyne lagets medlemmer med reinrasede dronninger. Reinavlsområdet for den brune bia i Lund Sirdal, Sokndal og Flekkefjord

Dette reinavlsområdet ble godkjent av Landbruksdepartementet i 1987 og hadde som mål å bevare den brune bia som rein rase. Antallet birøktere og bifolk innenfor området har blitt sterkt redusert (ca 800 bifolk i 2015). Det er nå satt i gang et prosjekt med å rekruttere nye birøktere for å snu den negative trenden og dette følges opp med etablering av en isolert parestasjon, dronningavl og testing av dronninger. Prosjektet er støttet økonomisk av fylkesmannen i Rogaland, Norges Birøkterlag og 2 av kommunene i området. Dette gir nytt håp om at vi skal klare å bevare (og forbedre) den brune bia i reinavlsområdet. - Björn Dahle, avelsansvarig i Norges Birøkterlag.

BISOMMAREN 2015 I FINLAND

Det har man ju länge vetat, att somrar inte är bröder, men ur biodlarens synvinkel verkar somrarna år efter år bli alltmer utmanande. Den gångna sommaren har varit den hittills svåraste biodlingssommaren i mitt liv.

Förra hösten 2014 var länge varm och bisamhällen kunde börja förbereda sig för vintern i god tid och i god ordning. Vintern blev väldigt mild och nästan helt utan snö. Det medförde, att vinterförluster blev mycket små. Naturligtvis dör alltid några samhällen, men vinterförlusterna i hela landet stannade på cirka elva procent. Den största delen av samhällen var birika och i gott skick efter vintern. Alltså fanns det förutsättningar för en rekord-sommar.

Våren var inte dålig heller. Bina kunde bra utnyttja sälj och hästhov samt maskrosor, som vi har rikligt i vår region, vilka ger en perfekt start för yngelsättningen i bisamhällen. Men sedan förändrade sig väderförhållandena. Vecka efter vecka var det svalt och regnigt. Bina viste ju, att det var tid att dra in honung. Rapsåkrarna lyste gula och gav rikligt nektar då det bara var flygväder. Småningom började bina mista tålamodet. Det påbörjade en svärminingsvåg, som vi inte har sett på lång tid. Samhällen som inte borde ha haft någon orsak att svärma bestämde ändå att gå ut och söka en lämpligare boplatz. Samma fenomen hade vi också under sommaren 2014. Tills vidare lever här i södra Finland ganska många bisvärmar i skorstenar och på tallgrenar..

I mitten av juli tänkte vi, att det blir ett fullkomlig botenår med honungsskörd. Men sedan förändrades värdet till varmt och soligt och bina kunde under kort tid samla otroligt mycket honung. Här i södra Finland fick vi en medelmåttig honungsskörd, men i övriga landet blev honungsmängden blev ganska liten.

Jag brukar vanligtvis göra den första omlarvningen i början av juni. I år var det ännu kallt och regnigt vid den tiden. Jag startade inte förrän den fjärde juli. Bina tänkte

dock, att det var en alldeles olämplig tid att odla drottninga på. Odlingssamhällena var helt och hållet ovilliga att mata larvar. Drottningcellerna var dåligt matade och fåtaliga. Småningom kunde man ändå frakta parningskassetter till parningsholmen. Totalmängden av parningskassetter blev ändå ovanlig liten. En del av drottningar parade sig bra, men på vissa perioder lyckades parningsflygarna inte alls. Det var den första gången i min biodlingskarriär, då drottningar börjar lägga drönarägg i parningskassetterna. Några misslyckanden finns det givetvis varje år, men aldrig så många på samma gång. Värde i augusti blev emellertid varmt och soligt och den andra omgången drottningar lyckades perfekt. I alla fall blev sommaren 2015 ett någon slags mellanår ur avelssynpunkt.

Hela september har varit varm utan en ända frostnatt. Bina har kunnat samla pollen och nektar för vintern i lugn och ro. De har också tagit emot vintermaten bra och samhällen är huvudsak i gott skick.

Varroakvalstret kom till Finland redan på 1980-talet. Sedan dess dör alltid en viss mängd bisamhällen på grund av kvalstren och särskilt för de virusinfektioner de orsakar. Jag använder vanligen thymol som bekämpningsmedel i augusti-september. I år gör behandlar jag dock med myrsyragel. I vår region förekommer också acarapiskvalster och myrsyran dödar också dem. Oxalsyraproppningen skall jag göra i början av november.

Gäster, som vill lära känna mörka bina, besöker hos oss varje sommar. Vi har åtta nordiska samhälle vid vår presidents sommarresidens, Guldgranda. I somras presenterade jag nordiska bina för presidentparet. Även estländska biodlarna besökte Guldgranda.

I Åbo ordnar man internationella bok- och matmässa i början av oktober. Där har vi alltid en observationskupa fylld med mörka bina. I år sålde Raija och jag också honung från våra nordiska bin. – *Aimo Nurminen*

Aimos monter på matmässan i Åbo

FÖRHOPPNINGARNAS LOV I JÄMTLAND

Fortfarande är vi förskonade från varroa i landskapet. Det är vi mycket tacksamma för och hoppas vi ska slippa dem även i fortsättningen.

2015 har varit ett besvärligt biodlarår. En odlare i södra Jämtland beskrev det så här:

Biodlingen har fått gå på sparlåga i år! Främst på grund av vädret. Parningsplatsen ställde jag aldrig i ordning utan ungdrottningarna fick para sig i hembigården. Alla 12 ungdrottningarna som gick till parning kom igång och tillsattes i samhällen. Dock hade 8 bytts ut av bina fram till invintringen. Samhällena var genomgående bistarka vid invintringen. Det ger hopp inför kommande säsong. Under 2015 var juni kall och blomningen dröjde. Det blev nödvändigt att fodra bina någon vecka in i juni. Flertalet samhällen fick 2 kg sockermos ovanpå ramarna. Under juli fortsatte det kyliga vädret men samhällena klarade sig utan ytterligare fodring. Värmen kom under augusti och då började det bli honung i kuporna. Skörden blev dock mycket blygsam här i södra Jämtland. Ambitioner inför kommande säsong är att ordna parningsplats, odla drottningar och utöka antalet samhällen!

Ungefär så här är nog förhoppningarna bland övriga i gruppen.

Intresset på topp

Här verkar intresset för biodling verkar vara på topp. 45 eventuellt nya biodlare har nu kommit igång med en cirkel. De har haft upptaktsträffar inomhus och i bigårdar. Under oktober-november kommer fem pass inne om fem timmar vardera att gå av stapeln och möjligen ska de även träffas under ett ”kommaigångpass” till våren. Därtill verkar det som fler intresserade står på kö för kommande säsonger. Förhoppningsvis finns här friska krafter som vill driva arbetet med det nordiska biet vidare i Jämtland! I ”gubbgruppen”, som ska hålla i cirkelverksamheten, granskar vi nu som bäst det nya utbildningsmateriel som SBR nyligen publicerat och som Lotta och Preben Kristiansen har arbetat fram. Det verkar vara ett toppenmateriel!

Några av oss nordbiodlare har föreslagit att styrelsen för vår största biodlarförening – tillika styrelse för distriktet – att där ska finnas ett tydligt kontaktansvar gentemot Föreningen Nordbi och Projekt Nordbi. Vid skrivandet har ärendet inte behandlats men vi hoppas viljan, tiden och orken ska finnas! – *”Jämtlandsklustret” genom Uno Werner*

Sundsvallsområdet växer mot Jämtland

I förra Nordbi-Aktuellt berättade vi att det finns ett kluster av nordbiodlare i nedre delen av Ljungans dalgång i Sundsvallsområdet. Våra tankar var att utveckla detta till ett friparningsområde. Vi planerade att göra avläggare och förse våra intresserade nybörjare med samhällen (många av de som gick nybörjarcirkelarna i biodling i våras i Sundsvall vill bli just nordbiodlare!) Så kom en mycket dålig biodlarsommar och grusade det mesta av våra planer. Dock paradades två avläggardrottningar området som en del i detta ”projekt”. Återstår att till våren göra vingmätningar på dessa.

Nu sitter vi och summerar vad som blev gjort och vad som återstår att göra. Vi är i alla fall överens om att vi gjort framsteg men att det mesta återstår att göra. Vi är fortfarande osäkra på strategier och metoder. Kartläggning inklusive vingmätning är långt ifrån att ha gett en heltäckande bild. Erfarenheter av drottningodling är sparsamma såväl inom vår grupp som i vår lokala biodlarförening.

Facebookgrupp

Men vi har startat en facebookgrupp; Nordbiodlare i Stöde Matfors Sundsvall. Den har fått 25 medlemmar det blir flera efter den här artikeln. Vi har även haft ett par träffar med några gamla och nya nordbiodlare. Våra funderingar nu, är att vi ska motionera till Sundsvallsortens biodlarförening om att utse ett antal församlingar i Sundsvalls kommun som rekommenderat

nordbiområde. I princip är det alla församlingar utom de som ligger runt Sundsvalls stad liksom Timrås församlingar. Att området blir så stort geografiskt, beror på att de nya biodlarna i Indalsälvens dalgång (och mellan älvarna), verkar alla vilja ha nordbin. Intressant är att detta utvidgade kluster kommer att få kontakt med Jämtlands nordbiområde (Ragunda).

Att få detta stora område helt nordbi-rent är kanske en utopi. Därför måste vår inriktning bli att jobba med att definiera en eller två mindre områden inom det stora klustret som utvecklas till friparningsområden för Nordiska bin. Den stora utmaning blir då att få alla biodlare inom dessa friparningsområden att bli engagerade i att – inte bara ha – utan även medverka till att genom avel förfina binas egenskaper.

Vår strävan

Inför framtiden är att få tillräckliga kunskaper och fungerande samarbeten för att få en egen försörjning av drottningar med tillräckligt gott genmaterial. Nordbiodlarna i vårt område har med ett fåtal undantag mindre än fem samhällen per biodlare. Antalet avläggare som kan erbjudas till nybörjare blir därför begränsat. Vår förhoppning är att utveckla lokal förmågor som producerar avläggare och drottningar för att upprätthålla underlaget - även vid dåliga år. – *Thomas Östergrens, Sven Nordström.*

RESULTAT AV 57 VINGPROVER från Västerbotten

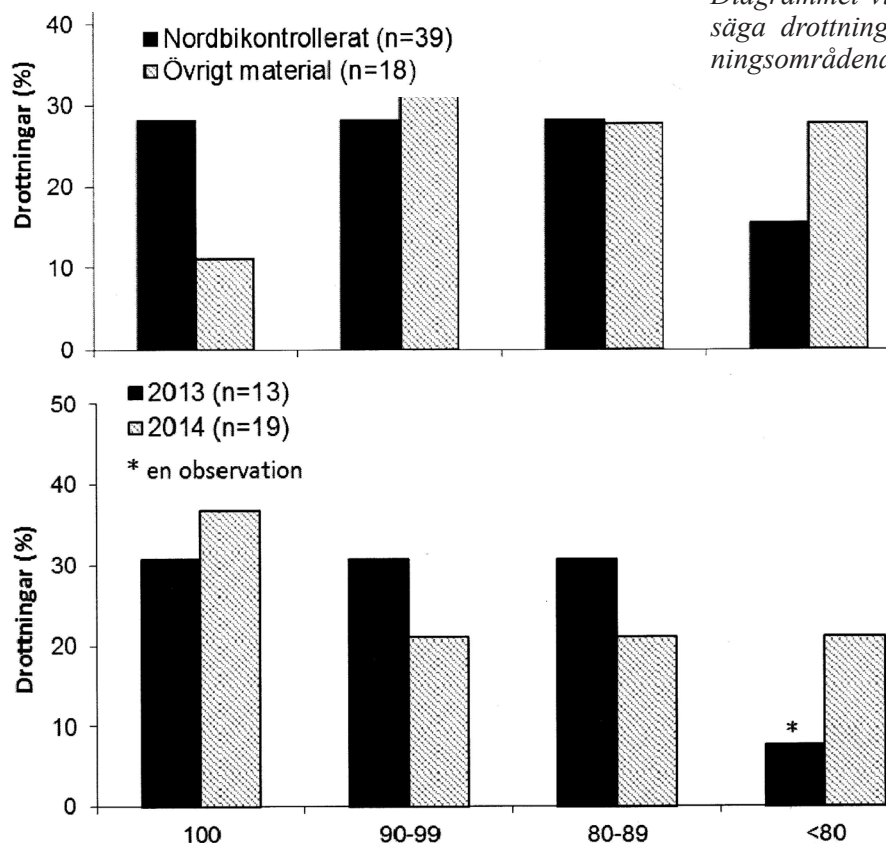
Avelssommaren i Västerbotten har inte varit särskilt bra, men vi odlare av nordiska bin har varit flitiga med att kontrollera vårt material. Hittills i år har jag utfört 48 vingindextester, på så väl potentiella avelsdrottningar som på mer eller mindre okänt material, från sammanlagt sju olika biodlare. Flertalet prover är från Per Ruths bigård i Ultervik och övriga från Sävar, Flurkmark, Tavelsjö, Långsjö, Vindeln och Norsjö (Fig. 1). Förutom data från egna mätningar har Sven Carlsson, Umeå, bidragit med data på de drottningar han mätt som är av nordiskt ursprung och parade i Ultervik under 2013 och 2014, totalt 9 stycken.

En jämförelse av Nordbikontrollerat material (drottningar av nordiskt ursprung parade i renparningsområdena Ultervik och Tavelsjö) med övrigt material (okänt ursprung och/eller friparade utanför parningsområdena) visar att Nordbikontrollerat material har en 17% högre andel renrasiga nordiska drottningar, G-index (G) 100%, samt 13% färre icke nordiska drottningar, G <80% (Fig. 2a). Detta var ett väntat resultat då Nordbikontrollerat material ofta representerar potentiellt avelsmaterial medan övrigt material till stor del kommer från samhällen där man misstänker att en icke renrasig drottning går. Andelen drottningar med G 90-99% samt 80-89% var 28% för Nordbikontrollerat och 33% respektive 28% för övrigt material. Alltså, nästan lika stora andelar Nordbikontrollerat som övrigt material har G 80-99%. Vid första anblicken kan detta verka anmärkningsvärt men är, vill jag hävda, resultatet av ett kontinuerligt arbete som dessa biodlare, samt andra biodlare i deras närhet, har gjort för att hålla sig med nordiska bin. Frukten av det pågående

avelsarbetet är att många drottningar ute i bigårdarna är nordiska, trots att det på många håll förekommer en viss in-korsning. Samtidigt finns det en stor förbättringspotential vad gäller bruksdrottningar, som utgör en stor del av alla drottningar i bigårdarna.

Ytterligare en intressant jämförelse är den mellan Nordbikontrollerat material parat i Ultervik under 2013 och 2014. Ultervik har använts som renparningsområde från 1992-2014. Däremot användes inte Ultervik under 2015 sedan Per Ruth börjat misstänka att ett antal felparningar skett, framförallt under 2014. Han utesluter inte att Ulterviksmaterialet successivt kan ha blivit sämre under en längre tid eftersom alla samhällen som producerar drönare efter mödrar under 100% så småningom degenererar populationen i fråga om rasrenhet. Data från 2013-2014 ger inga entydiga indikationer på om källor till föroreningar nyligen blivit införda men man kan ändå utläsa en viss försämring av G. Detta märks framförallt på andelarna G <80% (8% respektive 21% under 2013 och 2014) och G 100% (28% respektive 11% under 2013 och 2014). Vidare är andelarna i intervallen 80-99% lägre för 2014. Nu är visserligen inte antalet datapunkter särskilt många (n=13 respektive 19) men visar ändå att många samhällen är godkända men inte helt rena. Nästa steg för att återigen kunna använda Ultervik som parningsområde och förbättra det nordiska material vi producerar därifrån blir att höja lägsta-nivån i bigårdarna i Ultervik samt noggrant undersöka eventuella källor till föroreningar som kan finnas inom flygområdet.

Sofia Ninnes, Sävar

Diagrammet visar Nordbikontrollerat material, det vill säga drottningar av nordiskt ursprung parade i parningsområdena Ultervik och Tavelsjö, (svarta staplar) och övrigt material, i det här fallet material av okänt ursprung och/eller friparade utanför parningsområdena (grå staplar). b) nordiskt material som parats i Ultervik säsongerna 2013 (svarta staplar) och 2014 (grå staplar).

De 48 vingproverna som utförts i år kommer från sju lokaler (*) i Västerbotten.

"Ingenting är längre som förut...

... alla gamla sanningar är slut". De som är lite till åren kanske minns trubaduren Anders Fuglestads sjuttitalsslagdänga och som biodlare är det väl bara att instämma. Trots att de två senaste säsongerna kan sägas ha varit varandras vädermässiga kontraster här i Västerbotten, har många bisamhällen varit nära svältgränsen båda åren under perioden då huvuddraget normalt infaller. Det är anmärkningsvärt och något som jag inte varit med om tidigare. Drottningodlingen gick också på sparlåga. Vi nådde inte alls upp till den rådande stora efterfrågan på nordiska drottningar. Varroan har gjort en framstöt i vårt sydliga grannlän och är nu konstaterad bara några mil från länsgränsen. Nu hänger det på oss biodlare om vi ska slippa undan kvalstret ännu några år.

Finns det då inget positivt att säga om årets biodlarsäsong? Jo, bisamhällena verkade i allmänhet vara starka och i god kondition vid invintringen och intresset för biodling tycks hålla i sig. Många köar till vinterns kurser. En annan god nyhet är att bipopulationen på Holmön vuxit till sig bra den här sommaren.

Årets honung – en smaklig bristvara.

För egen del blev skördeutfallet ungefär en tredjedel av fjolårets vilket nog ändå är att betrakta som godkänt om ryktena om tomma skattlådor är sanna. Vi väntar ju ännu på de officiella resultaten från föreningarna i närområdet. Det mesta drogs in under augusti. Min honung är mörk och smakstark med ett visst inslag av ljunng men också av något annat som möjligen kan vara honungsdagg. Jag har visserligen inte konstaterat bin men däremot humlor och getingar flitigt sysselsatta i både löv- och barrträd detta år.

Drottningodlingen

Det blev tyvärr ett dåligt resultat av drottningodlingen. Själv var jag indisponerad en stor del av säsongen på grund av hälsoskäl, men det svala och blåsiga vädret

under juni- och julimånaderna ställde också till problem för oss drottningodlare. Resultat av vingindexmätningar har visat att vi fått in oönskade bin i Ulterviks närområde. Därför använde vi Holmön som parningsplats i år. Olle Nygren har nu 11 samhällen därute så populationen kan sägas börja ta form igen. Egna avläggare samt tre "hundraprocentare" med olika bakgrund från Sven Carlsson och undertecknad har ökat på numerären. Vi var fyra drottningodlare som nyttjade ön och sammanlagt sattes 110 kassetter ut. 56 drottningar blev äggläggande vilket motsvarar ett utbyte på 51 procent. Man kan spekulera i olika orsaker till det dåliga resultatet men att det illasinnade sommarvädret varit starkt bidragande råder det nog inget tvivel om.

Tabellen nedan visar min egen drottningodling. Till dessa ska läggas de holmöparade drottningar som odlats för våra reservats- och renparningsområden: 17 drottningar odlade av Sofia och Mike Nannes tillsatta i Sävarsådalen, 5 drottningar odlade av Tomas Jonsson tillsatta i Sillviken nära Ultervik samt 3 drottningar odlade av Sara och Kristian Sandström tillsatta inom området kring Tavelnsjö. Sven Carlsson har flyttat sin bigård från Djupsjö till Vännäs och begränsat sin odling till att sälja drottningceller detta år. Åke Jonsson, Anders Lundstedt och Eva Salander har också bidragit till att föra vårt nordbimaterial vidare genom friparning i Tavelnsjö och Vindelnsjö.

Varroaläget.

I skrivande stund har mig veterligt inga varroakvalster konstaterats i Västerbotten men bara 10 mil från Umeå, i Ö-viks kommun, är parasiten numera ett tråkigt faktum. Nu har vi ryssen i öster och varroan i norr och söder. Vad kommer att drabba oss först? Båda kan gott få vänta. – Per Ruth per.ruth@sofiehem.ac

Drottningodling och försålda nordbidrottningar 2015

Avels-drottning	G-värde %	Ursprung	Bedömning				Ägare		Döttrar	Parning
			Sv	Tmp	Kf	Sk	Ky			
PR 12313	96	Hammerdal	5	5	3	4	5	PR	PR 15101-125	Holmön
ÅJ 14102	100	Skedvik	5	5	3	-	5	PR	PR 15131-132	Holmön
PR 13130	100	Bygdeträsk	5	5	3	4	5	PR	PR 15201-211	Holmön
PR 13862	100	Bygdeträsk	5	5	3	4	5	PR	PR 15221-228	Holmön

VÄDERÖARNA NY PARNINGSPLATS

2008-2009 föreslog Ingemar Emanuelsson från Sotenäs biodlarförening att djurparken Nordens Ark i Hunnebostrand skulle ha en visningskupa med bin för att uppmärksamma och ge kunskap om de för oss människor så viktiga honungsbin. Inledningsvis var det en tvåamars visningskupa med en friparad avkomma från en nordisk drottning. Dock var den olämpligt placerad inomhus i en lokal som kunde bli väldigt varm.

Detta samhälle omkom en väldigt varm sommardag. Diskussioner och önskemål om en bättre visningskupa fördes av Elisabeth Zetterlund, som då var biskötare på Nordens Ark. Det var också Elisabeths idé att man skulle ha nordiska bin. Detta resulterade i en ny visningskupa i format LN med glasrutor, som står i en friggebod med information och där binas inflygande i kupan skyddas via plank och staket, men besökarna erbjuds insyn via stor glastruta. Denna visningskupa har fungerat väl för både bin och besökare.

Väderöprojektet

Vid samma tid så tog Hans Holmström ut nordiska bin till Väderöarna i ett projekt ursprungligen tänkt att ge möjlighet till varroafri biodling på orten genom inköp av 2 samhällen från Karl Drakenberg i Jämtland. Hans hade samarbete med Ingemar och Arkens första bin var en avkomma från bina på Väderöarna (friparad på Sotenäs). Hans drev bigården på Väderöarna fram till 2011 då Helen Brunestål Martinsson på Nasseröds bigårdar

övertog driften. Helen drev bigården i något år tills en kall vinter decimerade antalet bin och det sista samhället fördes iland.

2014 var jag hos Helen i bitillsynsämne och av slump inspekterade jag just den sista nordiska drottningen från Väderöarna. Eftersom dåvarande biskötare Elisabeth ibland fått assistans med arbetet av Nordens Arks bin, så restes frågeställningen om denna gamla kämpedam inte borde få gå i avel och att man borde odla nya drottningar efter henne. Därför tillfrågades Nordens Ark om man kunde byta till sig henne mot ett korsningssamhälle. Så blev det och 2014 parades avkomma av henne på Lurö. Med anledning av den oklara härstamningen fick hon ge upphov till en ny linje: Fjellbacka. Kjell Gustavsson och Håkan Larsson bistod med avelsarbete och tog hand om del av avkomman.

Jag blir biansvarig på Arken

Elisabeth beslöt att pensionera sig även från sitt jobb som biskötare 2015 och jag blev tillfrågad om inte jag

Väl skyddade mot väder och vind. Det finns väl en anledning till namnet Väderöarna.

Ann-Charlotte och Anders bär samhällen från båten till uppställningsplatsen.

ville ha tjänsten som timanställd vid behov. Jag tackade förstås ja till ett så givande och spännande jobb som att arbeta med nordiska bin i Arkens regi. Vid diskussion om driften blev utfallet att jag och även min sambo Anders skulle sköta bina (Anders jobbar gratis mot resor och kläder i mån av tid och behov). Likaså beslöts att starta parningsstation och inleda ett artbevarande arbete med de nordiska bina i Nordens Arks regi i samarbete projekt Nordbi.

Väderöarna har tjänat som parningsstation för ligustica bin under 70 och 80 talet. Denna drevs då av Bertil Berntsson och Tanumsbiodlare.

Kargt men rikt på nektar

Väderöarna är en ögrupp på över 300 öar. De ligger ca 2 mil väster om Fjällbacka och har en god bit öppet hav mellan sig och den inre skärgården. Södra Väderöarna är delvis i privat regi och delvis i Statens Fastighetsverks. Norra Väderöarna ägs i sin helhet av Statens Fastighetsverk. Hela norra Väderöarna, undantaget delar av Ramsö/Storö, är naturreservat och Natura 2000 område. Landstigningsförbud råder på hela norra Väderöarna, undantaget just Ramsö/Storö. Parningsstationen är belägen på Storö. Väderöarna är kargt men är ändå full av växtlighet i form av vresros, ljung, olika former av lök, örter och diverse blommor. Väderöarna är en hemvist för många fåglar, säl, paddor etc, men framförallt är det marina livet runt om Väderöarna unikt i mångt och mycket. Kan nästan ses som en del av Kosterhavets nationalpark. Djuphavsrännan och det öppna havet utanför ger förutsättningar åt det marina livet. Denna

sommar har vi siktat många säl och en del tumlare. Väderöarna har i år besökts av späckhuggare och vikvalar som varit synliga.

Det kändes spännande och lite ödesbestämt att fortsätta arbetet med de nordiska bina ute på Väderöarna, då Nordens Arks första bi härstammade därifrån. Det första bisamhälle som Nordens Ark bedrev avel på härstammade också därifrån. Att nu få möjligheten att vidareutveckla ett artbevarandeprojekt på Väderöarna blev en tursam och självklar fortsättning.

Parningsstationen lyckades komma igång tack vare ett antal entusiaster som bistod med lån av avelsmaterial då Nordens Arks eget material inte räckte för en parningsstation i startskedet. Tack till Hans Mossberg, som lånade ut sitt Sikås-samhälle. Tyvärr hade detta samhälle svärmat vid hämtningen men bistod med sina drönare. Tack också till Oscar Rödström som lånade ut sitt Bjurholm-samhälle. Tack till Andreas Hambaleck som lånade ut sitt Krokvågsamhälle. Alla samhällen som fördes till Väderöarna var vingindexmätta med 100%-igt resultat. Även ett friparat samhälle från Arken togs ut, där drönarna var 100%-iga.

Regn och blåst

Sommaren var inte speciellt gynnsam. Juni och juli var extremt kalla och vad värre var - det blåste, och så blåste det lite mera. Vi odlade på Krokvågsamhället och gjorde avläggare på Bjurholm och Fjällbacka

Forts. på nästa sida . . .

Visningskupan på Nordens Ark med information om det nordiska biet.

samt även försök med drönarsamhället då chans finns att "rätt" ägg blir till ny drottning. Blåsten gjorde att många avläggare och även drottningarna i kassetterna helt enkelt blåste bort. Utfallet var extremt dåligt i slutet av juli (bara två drottningar kom tillbaka). Vi förloerade Sikås samhället i och med att drottningen aldrig återvände och samhället började puckla, visserligen gav det upphov till mer drönare men följde inte precis planerna vi haft. Först i början av augusti blev det varmt och slutade att blåsa så förfärligt. Då vart det rena ketchup-effekten på Väderöarna. Vi hade dragit upp en ny omgång av viseceller av Krokvåg, som kom tillbaka parade både i kassetter och i avläggare. Avkomman av Bjurholm kom igång, likaså gjorde drönarsamhällets avläggare. Målet för året var att få fram avelsmaterial för kommande säsong och sattes till blygsamma 20 talet drottningar. Vi nådde inte riktigt ända fram. 15 drottningar parades på Väderöarna 2015. Av dessa så var en Bjurholm, tre av drönarsamhället (målet är att vingindexa samtliga avelssamhällen inför ny säsong) och elva Krokvåg. Bina flyttas ut till Väderöarna på sommaren och har flyttats hem till Nordens Ark nu under vintern. Hans pucklande Sikås samhälle godtog en sammanslagning med en Krokvågavläggare. Samtliga bin vi lånat lämnades tillbaka med fungerande drottning. I några fall fick de som haft vänligheten att låna ut sina bin en avläggare med ny Väderöparad drottning (de som så önskade).

Vi bytte till oss fler Fjellbacka från Kjell och Håkan, som odlade på denna linje på Lurö då våra egna blåst bort (undantaget reserven i parken på Nordens ark). Vi fick en Noris i utbyte mot en Väderöparad Krokvåg av

Ingvar Arvidsson. Det anlände en Bygdeträsk från Per Ruth. Totalt har Nordens Ark invintrat 15 samhällen av 5 eller 6 olika linjer beroende på hur avkomman från drönarsamhället utfaller.

Förhoppningar inför nästa år

Inför nästa säsong hoppas vi främst på något bättre väder och förutsättningar. Målsättningarna avseende antalet producerade samhällen och drottningar sätts högre. Förutsatt att bina till stor del överlever vintern så är målsättningen minst det dubbla antalet drottningar. Nordens Ark ämnar att mot gängse ersättning som Nordbi låta andra nordbi odlare få möjlighet att para sina drottningar på Väderöarna. Hjälper man till och eller själv ordnar med transporter utgår ingen kostnad är tanken. Nordens Ark hoppas på att kunna bidra med försäljning av stationsparade drottningar i en mindre mängd initialt. Likaså även övertaliga samhällen på våren. Tanken är att dra upp några reserver framgent för att skydda sig mot effekter av eventuell vinterdöd, i den mån det går.

Det är väldigt givande att få jobba med artbevarande av nordiska bin i Nordens Arks regi. Jag är glad och tacksam. Nordens Ark är en förening vars mål är att informera om hotade djur och lantraser samt artbevarande. Nordens Ark hoppas att kunna bidra med det viktiga arbetet att bevara vårt nordiska bi.

Vid intresse eller förfrågan kring parningsstationen och de nordiska bina så är man välkommen att maila eller ringa. Mitt telefonnummer är 070/2618174 och min mailadress är anncharlotte.berndtsson@nordensark.se. Med en önskan om en god övervintring och snar vår. . .

Ann-Charlotte Berndtsson, biskötare och biodlare i Nordens Arks regi.

BIÅRET I GUSTAVSBERG 2015

Året 2015 är för mig ett märkesår. Det är nu 50 år sedan jag fick en svärm från en biodlare som då han började sin bana var SBRs yngsta registrerade medlem som 15 åring. Bina som jag fick hade alla kännetecken för ett hybridiserat bi som aggressiva och svårhanteliga och till största delen gulbandade. Jag vågar påstå att de var resultatet av den mycket framgångsrike och kunnige Alexander Lundgrens aktörära kämpande för utrotning av det mörka nordiska bina och deras bastarder och i stället införa det gula och godmodiga ligustigabiet som standard under 1920-40 talet.

Det är nu 35 år sedan jag började med mina trevande försök med inseminering av bidrottningar delvis med stöd från Josef Stark som var den förste i Sverige som på 1950 talet införde tekniken hos Johan Nilsson i Flyinge.

Jag har under alla år inseminerat och Ci/Dv kontrollerat samtliga drottningar och drönare som jag använder i min paviljong med 14 platser och har alltid önskat att det skulle bli fler i vår grupp som väljer denna metod inte minst därför att man då med största säkerhet kan selektera fram de renaste avelsmaterialet. Man är ju också helt oberoende av vädret och förlusten av alla bortflygande drottningar.

Praktiken visar också att det är mycket svårt och tidskrävande att få fram rena nordiska bin med andra parningsmetoder.

Vingmätningar

Min absoluta övertygelse är att det är fullständigt omöjligt att rädda vårt nordiska bi om vi inte genom vingmätningar kontrollerar avelssamhällena. Nästan alla av våra linjer är mtDNA kontrollerade redan 1995 vilket visade att vårt material är ursprungligen det nordiska biet på modersidan och den enda praktiskt/ekonomiska bästa metoden att sälla bort hybrider är än så länge bara vingmätningar.

För 25 år sedan och år 1990 när Projekt Nordbi startade fick jag som dåvarande styrelsemedlem uppgiften att sammanställa en rasstandard utifrån morfologiska mätningar enligt system Alpatov 1948, Götze 1959 och Ruttner. Den ursprungliga och komplicerade metoden att mäta hårlängd, tunglängd, vingmått och tergiteras bredd för rasbestämning var mycket omständlig och jag tyckte av bekvämlighetsskäl att det kunde räcka med cubitalindex och diskoidalvavvikelsen. Genom olika kanaler fick jag även möjligheten att mäta vingar från historiska fynd från York 800-talet och Oslo 1175-1225 som blev vårt referensmaterial.

Redan på 1940 talet hade bl.a. Gunnar Roswall, Johan Nilsson och Josef Stark försökt intressera biodlarna för rasbestämning med hjälp av cubitalindexet men möttes

då av starka tvivel om användbarheten.

Ingvar Arvidsson och jag gjorde tidigt en resa till Norge och Nils Drivdal som demonstrerade sin metod med mätningar av Ci/Dv på projiserade vingar på duk och mätsticka vilket var mycket tidskrävande och när jag sedan började samarbete med Per Thunman kunde vi tillsammans inrikta mätningarna på bivingens cubitalindex och diskoidalvinkel med hjälp av manuell avläsning med hjälp av två mätskalor under mikroskop. Vi blev nu första landet som kunde uppvisa mätresultat för det europeiska mörka biet.

Tack vare Per Thunmans kontakter kunde vi sedan få fram ett datorprogram som kunde visa mätvärden på scannade vingprover.

Inom vårt projekt finns många som helhjärtat både vill och försöker övertyga svenska biodlare om att vårt ursprungliga bi är bra och värt att bevara för framtiden men marknadskrafterna och reklamen gör att andelen rena nordiska bisamhällen fortfarande är alltför lågt.

För projektets räkning har jag i år vingmätt 71 samhällen.

Varroaläget

Det är nu 10 år sedan jag första gången kunde upptäcka kvalstret i min bigård och startade min bekämpning. Det finns mycket skrivet om detta kvalster men för biodlarna är den praktiska uppgiften att så mycket som möjligt hålla antalet kvalster på vinterbina i oktober så mycket som det överhuvudtaget går. Jag vill påstå att de allra flesta aktiva biodlare vet vilka allvarliga problem som kvalstret för med sig men alltför många förleds att tro att det inte finns några kvalster i kuporna därför att man inte ser några vare sig på bina eller i nedfallet. Under de gångna åren liksom i år såg jag inget kvalster överhuvudtaget men efter behandlingen som startade den 29 september kunde jag räkna till över 200 nedfall i varje samhällen. Jag tycker det är självklart att välja den godkända metod som har största effekten på kvalster och även om jag liksom de flesta andra ser fram emot den dag när all behandling kan upphöra är jag tyvärr säker på att det tar alltför lång tid. Alla våra bin måste skyddas mot denna farsot annars blir det katastrof. Det finns tecken som möjligen kan tolkas som att bina kan ändra sitt beteende för utrensning men det är nu de behöver hjälp.

Övrigt

Märkesåret 2015 avslutades med den sämsta honungsskörden på 50 år men jag vill ändå vara optimist då jag invintrat 8 birika och bra avelssamhällen. – *Ingvar Pettersson*

Biavlen i Grønland

Vinteren 2014-15 var usædvanlig hård og lang i Grønland. Det blev sagt, at det var den værste vinter i mands minde. Hen mod midten af juni måned var der stadig ikke kommet blomster og blade på træerne. Vores bier blev eftersat allerede i maj måned, og heldigvis havde 10 ud af 14 bifamilier overlevet. Vi var imponerede over de brune biers hårdførhed, eftersom denne vinter nok havde budt dem på de værst tænkelige forhold, de kan tænkes at komme ud for.

Resten af sommeren bød på varmt og solrigt vejr. Bierne kom sig hurtigt efter vinteren, og trivedes. I juli og august kunne vi høste honning som normalt, og var tilmed i stand til at lave nogle aflæggerfamilier, så at vi nu er oppe på 19 familier. Vi håber at så mange som muligt klarer den næste vinter.

Vi minns

Hjalmar Pettersson

Ännu en av portalgestalterna i kampen för det nordiska biet har lämnat oss. Hjalmar hade sin bigård och sin hemvist på Lyr i Bohuslän. Han tog ett särskilt ansvar för läsbiet, vilket ledde till ett antal resor till Läsö och till goda vänner där. Hjalmar var en av dessa nordbikämpar utan vilka vi inte hade haft något Projekt NordBi idag. Vi minns dem med tacksamhet. – IA.

Der er fortsat stor interesse i Sydgrønland for biavlen, og god afsætning af honningen, især til turister. Vi håber at kunne starte et par nye biavlere op i løbet af få år.

Ole Guldager, Narsarsuaq, Grønland.

Aflæggerfamilier i Narsarsuaq, Grønland sommeren 2015. Foto: Ole G. Jensen

SICAMM

– VAD HAR HÄNT OCH VAD KOMMER ATT SKE

Som ni läst i förra numret av NBA hade vi planer att förlägga 2016 årskonferens i Holland. Så blir det. Konferensen kommer att ske den 20-23 oktober i en mindre stad som heter Lunteren i samarbete med den holländska gruppen De Duurzame Bij. Skriv in dagarna i era kalendrar. Vi, Philip Denwood och jag, hade ett bra möte med gruppen i juli och tittade på den anläggning där konferensen skall äga rum. Anläggningen hade fina rum för föreläsningar och boende och till ett förmånligt pris. Lunteren ligger någon timmes tågresä från Amsterdams flygplats Skiphof.

Det ligger nu på hemsidan en förfrågan om föredrag. Det kommer bland annat att bli rapporter om hur samhällen klarar sig utan behandling mot varroa.

Jubiläum i Moi

För 20 år sedan träffades en samling biodlare från olika länder i Moi i Norge. Alla ville bevara det vi kallar det Nordiska biet, som på norska och danska heter det Brune biet, dvs Apis mellifera mellifera. Resultatet blev att SICAMM bildades. Norrmännen ville fira detta, så lördagen den 10 oktober hade de ordnat ett seminarium. Anja

Laupstad Vatland, som arbetar som projektledare för renavelsområdet för det "Brune biet" i Flekkefjord med omnejd, ordnade detta. Deltagarna var främst från Norge men Philip Denwood från England och Ingvar Arvidsson och jag deltog också.

Nils Drivdal talade om hur det började och jag och Philip talade om SICAMM i dag och framtiden.

Björn Dahle berättade om det norska biröktelagets satsning på renavelsområdet, avelsprogram och parningsstationer. De skall mäta rasrenheten mer omfattande än tidigare och odla från renrasiga drottningar och drönare med goda egenskaper. Norge förlorade en hel del fina samhällen genom att de var tvungna att förrinta dem då de drabbats av europeisk yngelröta. Här i Sverige gäller bara förrintelse vid den amerikanska yngelröten.

Tor Erik Rödsdalen som är ledare för Norsk Brunbielag berättade om föreningens arbete.

Ingvar avslutade med att berätta om sin drottningodling och arbetet inom Projekt NordBi.

Deltagarna var nöjda och kvällen avslutades med en god middag. – *Per Thunman.*

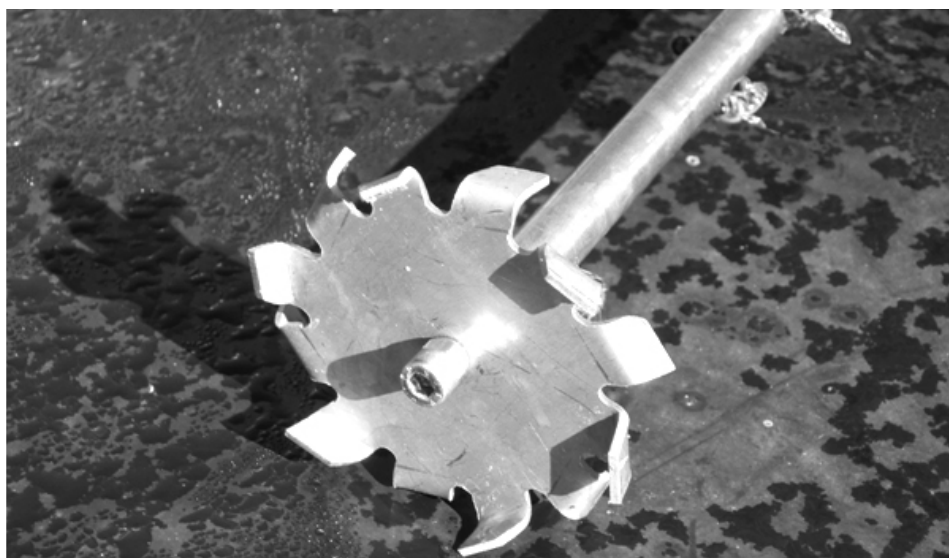
Honungstrissan

En enkel men suverän uppfinning för att behandla ljunghonung före silning. Ni som har erfarenhet av ljunghonung och vet hur svårsilad den kan vara har här ett hjälpmedel som gör livet lättare att leva. För några år sedan hade Sven-Inge och jag hört talas om en uppfinning som Bertil Berntsson i Kville i Bohuslän gjort och vi åkte därför på studiebesök till honom och hans fru Ann-Marie. Han körde sin bormaskin med den här trissan och visade sedan hur enkelt och snabbt honungen rann genom silen. Sven-Inge och jag beställde var sin till svinaktigt högt pris, men det kunde den kanske vara värd om man slapp eländet med ljunghonungssilningen. Fler var intressera-

de så jag vände mig till en mekanisk firma på orten, som tillverkade 10 st till mig och 25 till LP:s Biodling Jag säljer mina för en tredjedel av priset jag först betalade: 500 kr inkl moms.

När jag gick igenom gamla Bitidningar hittade jag en notis i ett nummer från 1956 om en norsk uppfinning för att behandla ljunghonung. Den såg identisk ut med Bertils uppfinning. Men det är inte fel att uppfinna saker på nytt, när ingen tycks minnas den gamla uppfinningen.

Här ett par bilder på trissan som alltså sätts på en bormaskin. Bertil körde den i 19 sekunder. Jag kör den i 20 – ungefär. – *Ingvar Arvidsson*

Resultat av årets parning på Lurö. En mycket tät och fin yngelkaka vittnar om en drottning som har goda förutsättningar att bygga upp ett starkt samhälle.

Underbart fin ljungblom och perfekt väder i 3 veckor gav ett mycket bra ljungdrag i Dalsland. Det var också ett riktigt lingonår. Det bästa på länge.

Nordbin på Utö

Sommaren har inte varit den allra bästa ur biodlarens synvinkel. Först sval och regnig för att sedan övergå till het och torr. Förväntningarna på någon skörd var små. Bina flög ju som dom skulle men inte alla dagar och tider. Två av oss gjorde dessutom några avläggare och det brukar inte inbjuda till en stor skörd. Den enda som fick något var Viktoria som inte delade och hon fick 12 kg! Det mest positiva med utvecklingen under sommaren var att vi fick starka samhällen. Ett svagt men jämt drag bidrog till en bra äggläggning av drottningarna. De var dessutom nya för året. Katastrof kring juni/juli då det

inte verkade finnas någon drottning i något samhälle. Inte mycket att göra åt om man inte har några ramar med ägg att sätta in. Som tur var hade vi tydligen missat något för någon vecka senare hade alla samhällen både nya drottningar och ägg i cellerna.

Totalt vintrade vi in 8 starka samhällen. Må de klara vintern och vara vid god hälsa i vår. Ännu har vi inte hittat någon varroa på ön. Hoppas det förblir så!

Nu ser fram mot den fantastiska skörd vi får nästa år med våra starka samhällen och den perfekta sommaren 2016, eller hur! – *Calle Regnell*.

NORDBISATSNING I ASKIM

Jag heter Ingmar Nilsson och bor i Askim i södra Göteborg gränsande till Halland.

Vi biodlare i Askim beslutade i maj att byta till nordiska bin hos samtliga biodlare i om rådet. Askim är från norr till söder 12 km och från väster till öster 7 km. I väster har vi havet och i öster det bifria Sandsjöbackareservatet. Ytan motsvarar några sommarstugetomter i inre Norrland – här bor vi 25 000 personer.

Så här planerar vi bytet

År 1 2016: 20 – 25 parade drottningar med olika släktskap från 3-4 olika odlare.

År 2 2017: Samma som föregående år.

År 3 2018: 10-15 parade drottningar med olika släktskap från 2-3 odlare.

Vi tillsätter drottningarna via avläggare på grund av att bina kan vara rasister. Vingindex hjälper oss att ha koll på läget – helst mobilt så att vi redan vid kupan kan bestämma drottningens öde. När vi kommit så här långt kan vi börja fripara bruksdrottningar.

Reaktioner i trakten

Vi har naturligtvis pratat med föreningarna runt oss och fått skilda reaktioner – allt från ”dessa ilskna j-lar” till ”får ni någon svärm över så tänk på oss”. Nordiska biets dåliga rykte börjar att luckras upp. Vad finns det för erfarenhet av att en hel socken byter biras?

Kontakt sökes med drottningodlare från olika delar av Sverige. – *Hälsningar från Ingmar Nilsson, Halliden 4, 436 33 ASKIM 031-280862*

Drottningodling och drottningurval

Vi som odlar drottningar genom omlarvning har säkert noterat att bina i amningssamhället tycks värna mer om vissa drottningceller och mindre om andra. Vissa celler får mindre fodersaft och täcks senare. När man lyfter på en odlingsram ser man också att påsittande bin tycks föredra vissa celler och mer eller mindre ignorera andra. När jag bläddrade i en gammal bitidning, BT febr. 1970, hittade jag en artikel av Martin Barthelemie, översatt av Ulf Gröhn som kan vara värd att återge i sammanfattning. Författaren med 40 års erfarenhet av drottningodling, har studerat fenomenet ingående.

När vi omlarvar gör vi ett visst våld på det naturliga urvalet genom att välja larver godtyckligt ur en viss ålderskategori. Det naturliga urval som bin i svärmstämning gör sätts då delvis ur spel. Bina kanske antar en del larver mer motvilligt och ägnar dem mindre uppmärksamhet. Författaren fann att celler med sådana larver täcktes senare än andra. Under pupptiden var de belägrade med ett mindre antal bin, många gånger inte alls och de var alltid sist att kläckas. Medan bina i parningskuporna med normalt utvecklade drottningar byggde ut sina ramar på fyra dagar syntes i kuporna med dessa drottningar bara

helt små ansatser. Efter 10 dagar var de flesta normala drottningar äggläggande medan sämre drottningar kunde vänta i flera veckor eller gå förlorade. I avläggarna stiftade drottningarna oregelbundet och utvecklingen gick mycket långsamt framåt. Författaren menar att detta är förklaringen till varför det i varje bigård förekommer misslyckade samhällen som aldrig når full bistryka. I naturen skulle de sorterats bort under kommande vinter men genom biodlarens omsorger kan de överleva. De blir dock aldrig fullvärdiga. För att undvika detta föreslår författaren att drottningodlaren beaktar följande:

Avelsmaterialet bör härstamma från en renrasig avelsdrottning. Larverna bör inte vara äldre än en halv dag när de tillsätts startsamhället (författaren använde cellkoppar försedda med fodersaft). När man på andra dagen undersöker cellkopporna kasseras inte bara de tomma utan även de som innehåller mindre mängd fodersaft (viktigt!). Fem dagar därefter görs en andra kontroll i amningssamhället varvid alla celler som inte är täckta kasseras. Alla celler som inte är kläckta dag 17, d.v.s. åtta dagar efter den andra kontrollen kasseras. Genom denna flerfaldiga gallring blir resultatet att drottningarna

vid utkrypandet är kraftiga och därför blir snabbare parade. Vid tillsättning blir de lättare antagna och sällan utskiftade genom stilla drottningbyte. Detta sätt att dra upp drottningar kostar visserligen mycket möda men lönar sig också menar författaren.

Per Ruth
per.ruth@so-

fihem.ac

